

Elektronik Veritabanları Kullanım İstatistikleri

Bülent Karasözen
KDDB Başkanı, ODTÜ
E-mail: bulent@metu.edu.tr

Hacer Batı
Aksesyon Birimi, ODTÜ
E-mail: hbatı@metu.edu.tr

Özet:

Elektronik kaynakların kütüphanelerde kullanılmaya başlamasıyla birlikte bu kaynakların kullanım ölçümleri ile ilgili çalışmalar önem kazanmıştır. Kullanım istatistikleri; kütüphanelerin geleceğe yönelik stratejilerini belirlemesinde, işbirliği çalışmalarının etkinliğinin ölçülmesinde, elektronik ortamdaki kullanıcı hizmetlerinin geliştirilmesinde, yayınevleri ile pazarlıkların yapılmasında ve daha birçok konuda temel bilgiler sağlamaktadır. Ancak bu bilgilerin sağlıklı olabilmesi için istatistiksel veri türleri ve bu verilerin yorumlanmasına yönelik standartların belirlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan dünyada birçok uluslararası örgüt bu konuda projeler üreterek kullanım istatistikleri ile ilgili standartlar geliştirmeye çalışmaktadırlar. Kullanım istatistikleri konusunda Türkiye'nin ilk üniversite kütüphaneleri konsorsiyumu olan ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) çerçevesinde yapılan çalışmalarda yayınevlerine ait kullanım istatistik bilgileri arasında büyük farklılıklar bulunduğu gözlenmiştir. Türkiye' deki üniversitelere konum ve kaynakları açısından bakıldığı zaman geniş bir yelpazeyle karşılaşmaktadır. Bu yelpaze içerisinde özellikle kısıtlı kaynaklara sahip küçük üniversitelerin sayısı oldukça fazladır. ANKOS çerçevesinde alınan kullanım istatistikleri ile Türkiye' de işbirliği çalışmalarının üniversitelere katkıları ile ilgili bilgi sahibi olunmaktadır. Özellikle kısıtlı sayıda basılı dergi aboneliğine sahip üniversitelerin konsorsiyum çalışmalarından büyük çapta fayda sağladıkları görülmektedir.

Giriş

Dünyada son yıllarda elektronik bilgi kaynaklarına geçiş ile birlikte kütüphane bütçelerinin önemli bir miktarı elektronik kaynaklara ayrılmaktadır .¹ Bu açıdan kütüphaneler kullanımla ilgili verilerin toplanarak elektronik kaynakların kütüphanelere olan etkileri hakkında bilgi sahibi olmakta ve maliyet / yarar analizleri yapabilmektedirler. Kullanım istatistikleri bilgisi; yayınevlerinin sağlaması gerekli yeni bir hizmet, kütüphaneci için ise yeni bir değerlendirme alanıdır. Ancak yayınevleri bu konuda henüz gelişme aşamasında oldukları için sağladıkları kullanım istatistikleri bilgileri tam olarak istenilen düzeyde değildir.

Bu çalışmada öncelikli olarak kullanım istatistiklerinin kütüphanecilik açısından gerekliliği ve kullanım verilerinin kütüphane, konsorsiyum, kullanıcı ve yayınevi açılarından önemi hakkında bilgi verilmiştir. Kullanımı etkileyen özellikler ile birlikte kullanım istatistikleri değerlendirilirken gözönünde bulundurulması gerekli etkenler üzerinde durulmuş, kullanım istatistikleri ile ilgili standartlaşma konusunda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Bu makalede ANKOS üyesi kurumların kullanım istatistikleri değerlendirilmekte, sahip oldukları kaynaklar açısından durumları, elektronik kaynak kullanımının etkileri ve özellikle işbirliği çalışmalarının olumlu sonuçları hakkında örnekler verilmektedir.

Kullanım Ölçümünün Önemi

Kütüphane Hizmetleri ve Yönetimi

Kütüphanelerde elektronik bilgi kaynaklarına erişimin sağlanması ile birlikte, kaynakların kullanım ölçümünün önemi artmıştır. Özellikle son yıllarda elektronik kaynakların kütüphanelere girmesi ile birlikte elektronik ortamdaki bilginin kütüphanelere ne ölçüde yararlı olduğu ve kütüphanelere getirdiği avantajların görülebilmesi bakımından kullanım istatistikleri çok önemli veriler sağlamaktadır. Kütüphaneler kullanım istatistikleri bilgilerine aşağıda belirtilen konularda ihtiyaç duymaktadırlar;

a) Kütüphane Hizmetlerinin Geliştirilmesi: Elektronik bilgi kaynaklarının kullanılmaya başlaması ile yeni sağlama modelleri ortaya çıkmış ve sahip olmadan çok belirli bir süre kullanım hakkı sağlayan lisans modelleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu erişim modelleri içerisinde kütüphane için en uygun olan modelin seçilmesinde başvurulacak en önemli kaynaklar kullanım istatistikleridir. Kullanım istatistiklerinin değerlendirilmesi ile kullanıcı isteğine dayalı seçim modelleri (user driven selection) geliştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır.² Tüm dünyada basılı ortamdaki bilginin iptal edilerek sadece elektronik olarak erişimin sağlanması yoluna gidilmektedir, bu konuda kütüphanelere gerekli bilgileri sağlayacak en önemli kaynak kullanım istatistikleridir.

Ayrıca elektronik kaynaklar ile birlikte kullanıcıya verilen hizmetlerde değişim meydana gelmiş elektronik ortamda kullanıcı hizmetlerinin geliştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Böylece web üzerinden duyuru ve kullanıcı eğitimi gibi hizmetler sağlanırken kullanıcının elektronik kaynakları kullanımını kolaylaştıracak bağlantıların sağlanması gibi kullanıcı hizmetleri geliştirilmiştir. Kullanım istatistikleri ile edinilen bilgiler ile bu hizmetlerin geliştirilmesi ve ileriye yönelik stratejilerin belirlenmesi sağlanmaktadır.

b) Bütçe ve Yönetim: Elektronik kütüphaneciliğe geçiş ile birlikte kütüphane bütçesinde elektronik kaynaklara önemli miktarda pay ayrılmıştır. Bu miktarın en iyi şekilde belirlenmesi ve kullanımın bu miktarı karşılayıp karşılamadığı konusunda değerlendirmenin yapılması açısından başvurulacak en önemli kaynaklar kullanım raporlarıdır.³

Bunun yanı sıra kullanım istatistikleri kütüphanelere ayrılan mali kaynakların arttırılmasında kullanılacak en önemli verilerdir. Bu kurumların yönetimlerine elektronik kaynakların kullanımı ile ilgili açıklanabilir verilerin sunulmasını ve çeşitli şekillerde maliyet analizlerinin yapılarak elektronik kaynakların kütüphane açısından etkinliğinin ölçülmesi sağlanmaktadır.

Tablo 1' de ODTÜ' nün yıllara göre elektronik veritabanları kullanım istatistikleri verilmektedir. Buna göre üniversitenin yayınevlerine ait basılı ve elektronik dergi sayıları gösterilmektedir. Sonuç olarak basılı dergiye oranla elektronik ortamda çok fazla sayıda dergiye erişim sağlanmıştır ve kullanım çok artmıştır. 2001 yılında 5 tam metin veritabanından toplam 190.306 tam metin makaleye erişim sağlanmıştır ki, bu basılı ortamdaki bilgi kaynakları kullanımı ile hiçbir zaman karşılaştırılamayacak oranda yüksek bir miktardır. Aynı tabloda yıllara göre kullanım oranındaki artışlar gösterilmektedir. Bu sonuçlar zaman içerisinde kullanıcıların elektronik kaynaklar hakkında bilinçlendiklerini ve bu durumun kullanımı arttırdığını göstermektedir.

Tablo 1

ODTÜ 2000/2001 Kullanım İstatistikleri

Veritabanı	E-dergi sayısı	ODTÜ basılı dergi sayısı	Kullanım (2000)	Kullanım (2001)	Değişim (%)
Science Direct	1187	193		78872	
Springer	487	32		11334	
Institute of Physics	36	10		2774	
Ebsco	5759		64501	95245	47
Ideal	174	12	739	2081	181
ISI -Web of Science			44892	69666	55
AMS-MathSciNet			35412	51770	46

Kullanıcı ve Bilgi İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Elektronik ortamdaki bilginin kullanılmasıyla elde edilen istatistik raporları ile hangi bilgilerin kimler tarafından kullanıldığı belirlenebilmektedir.⁴ Elektronik kullanım istatistiklerinde IP(Internet Protocol) numarasına göre veya sisteme giriş şekline göre kullanıcı adı ve şifresine göre her bir kullanıcıya ait bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler sayesinde kullanıcı hakkında detaylı bilgiler elde edilmesi mümkündür. Kullanım istatistiklerinde erişilen bilgi türünün ne olduğu, (tam metin makale, bibliyografik bilgi, özet v.b) ve bu bilgiye ne şekilde erişildiği (tarama, dergi içerik sayfası v.b) ve elektronik kaynaklara ait diğer özelliklerin (uyarı hizmeti, çapraz referans hizmeti v.b) kullanımıyla ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşılabilmektedir.

Kullanımla ilgili tüm bu bilgiler kullanıcıya verilen hizmetlerin geliştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu, öncelikle kullanıcının elektronik kaynaklar konusunda bilgi sahibi olması ve bilinçlendirilmesine yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve daha sonraki adımda da elektronik bilgi kaynağının kullanımına yönelik eğitim verilmesiyle gerçekleştirilmektedir.

Yayınevi Açısından

Yayınevleri öncelikle kendi ürünleri ile ilgili bilgi sağlamak ve geleceğe yönelik değerlendirmeler yapmak ve stratejiler belirlemek açısından kullanım istatistiklerine önem vermektedirler. Yayınevleri kendi ürünlerinin yüksek oranda kullanıldığını göstermek açısından kullanım istatistiklerine büyük önem vermekte ancak kullanımın az olduğunun görülüp, abonelik iptalinin söz konusu olabileceği ihtimalinden dolayı kullanım istatistiklerini açıklamaktan kaçınmaktadırlar.⁵

Özellikle son yıllarda basılı ortamdaki bilgi kullanımının azalmasının elektronik ortamdaki bilginin fazla kullanımı ile telafi edildiğinin gösterilmesi açısından bu veriler büyük önem taşımaktadır.⁶ Kullanım istatistikleri sayesinde her bir kullanım şeklinin konsorsiyum ve kütüphane düzeyinde maliyet hesabının yapılması ve bu veriler ışığında müzakerelerin yapılması sağlanmaktadır. Kütüphane ve konsorsiyum yöneticilerinin bu konuda yayınevleri ile işbirliği içinde olmaları ve ihtiyaç duyulan kullanım istatistik bilgilerinin birlikte hareket ederek belirlenmesi gerekmektedir. Bir elektronik kaynağa aboneliğin sağlanması aşamasında kullanım istatistikleri bilgileri çok önemli bir değerlendirme ölçütüdür. Bu açıdan yayınevlerinin konsorsiyum önerilerinin değerlendirilmesinde bu ölçüte önem verilmelidir.

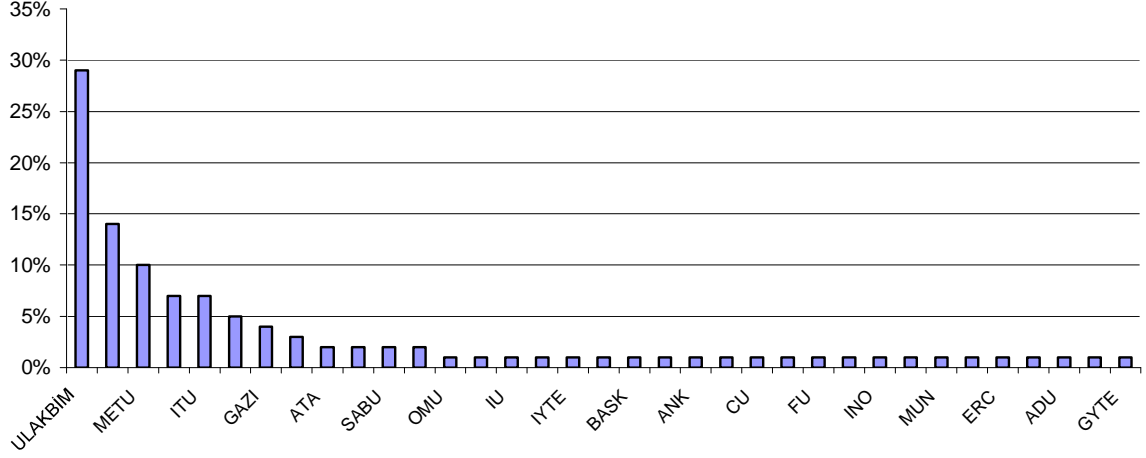
Konsorsiyum Yönetimi Açısından

Kullanım istatistikleri kütüphanelerarası işbirliğinin önemini vurgulayan verilerdir. Konsorsiyum düzeyinde genişletilmiş elektronik koleksiyona erişim sağlanması basılı ortamda sağlanan kısıtlı kaynak erişimine çözüm olmuştur. Konsorsiyum çalışmalarında kısıtlı bütçeye sahip ve basılı dergi aboneliği olmayan üniversitelerin kullanım verilerine bakıldığında konsorsiyum çalışmalarının kütüphanelere ne kadar fayda sağladığı görülmektedir. Grafik 1’de ANKOS üyesi üniversitelerin dört büyük yayınevinin (Elsevier, Springer, Wiley ve Kluwer) basılı dergi abonelik oranları verilmektedir. Tüm ANKOS üyelerinin bu yayınevlerine ait basılı dergi aboneliği ortalama % 3 civarındadır. Bu rakam Amerika ve Avrupa’daki ülkeler ile karşılaştırıldığında oldukça düşük bir rakamdır. Örneğin OhioLINK konsorsiyumuna üye kütüphanelerde ortalama rakam %25.1 olarak belirlenmektedir.⁷ Bu oran kısıtlı basılı dergi aboneliği olan üniversitelerde büyük bir uçuruma dönüşmekte ve basılı dergi sayıları erişilen elektronik dergilerin %1’ini oluşturmaktadır, hatta birçok yeni kurulan üniversitenin basılı dergi aboneliği bulunmamaktadır. Bu durum ülkemizdeki basılı dergi aboneliklerinin ne kadar yetersiz olduğunun bir göstergesidir.

Bu yayınevlerinin elektronik veritabanları olan Elsevier-Science Direct, Springer-Link, Kluwer-Online veritabanlarına ANKOS kapsamında aboneliğin sağlanması ile tüm üniversiteler 2.437 tam metin elektronik dergiye erişim imkanına sahip olmuştur.

Grafik 1

Üniversitelere Göre Basılı Dergi Oranları (Elsevier, Springer, Kluwer, Wiley)

Tablo 2' deki toplam konsorsiyum düzeyindeki istatistiklere bakıldığında 2001 yılında 15 üniversite üyesi olan Elsevier-Science Direct veritabanından toplam 588.275 tam metin makale kullanılmıştır. 2001 yılında ANKOS üyesi 36 üniversite tarafından toplam 1.372.937 tam metin makale kullanılmıştır. Kullanımın bu kadar yüksek olması konsorsiyum çalışmalarının kullanıcılar ve üniversiteler üzerindeki etkinliğinin göstergesidir.

Tablo 2

ANKOS 2001 Toplam Kullanım İstatistikleri

	Tam Metin Kullanım	Tarama
Elsevier-Science Direct	588275	
Springer	219711	
Institute of Physics	16556	
Ebsco	459952	
Academic Press-Ideal	17102	
Kluwer	39880	
Proquest	31461	
ISI-Web of Science		822125
AMS-MathSciNet		166960

Bu konudaki örnekleri arttırmak mümkündür. Tablo 3' de Türkiye'deki üniversiteler basılı dergi aboneliklerine göre gruplandırılmış ve her grubun 2001 yılı verilerine göre ortalama kullanım sayıları verilmiştir. Sonuç olarak dört büyük yayınevinin (Elsevier, Springer, Kluwer ve Wiley) basılı dergi abonelik sayıları esas alındığında 50' den az basılı dergi aboneliği olan kısıtlı kaynaklara sahip olan üniversitelerin ortalama 25.000' e yakın tam metin makale kullanımının olduğu belirlenmiştir. Bu orana çok kısıtlı kaynaklara sahip küçük üniversiteler konsorsiyum kapsamında ulaşabilmektedir, bu durum konsorsiyumların özellikle küçük üniversitelere getirileri açısından çok önemli bir örnektir.

Tablo 3

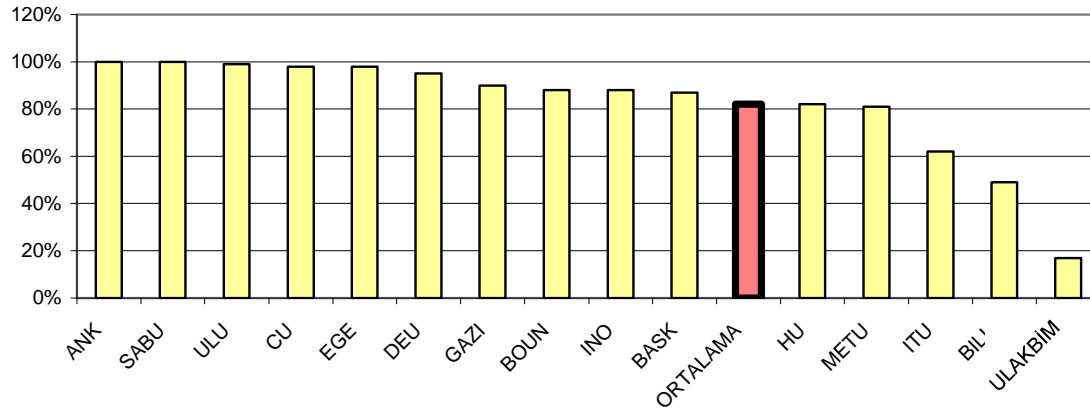
2001 Üniversitelere Göre Basılı Dergi Sayıları ve Elektronik Tam Metin Makale Kullanım Miktarları

	50'den az	50-100 arası	100-250 arası	250 den fazla
Üniversite sayısı	21	4	4	3
Erişilen ortalama veritabanı sayısı	2	4	5	5
2001 Toplam Kullanım	514.617	201.528	279.395	309.871
Ortalama Kullanım	24.505	50.328	69.848	103.290

Konsorsiyumların etkinliğinin en iyi şekilde ölçülebilmesinde özellikle çapraz erişim (cross access) oranları en önemli verilerdir.⁸ Üniversite/kurumun basılı aboneliği olmayan kaynaklara elektronik olarak erişimi anlamına gelen "çapraz erişim" olanağı sayesinde üniversiteler basılı ortamda erişemedikleri çok fazla sayıda kaynağa erişim sağlamaktadırlar. Grafik 2' de ANKOS kapsamında aboneliği devam eden Springer veritabanına ait çapraz erişim oranları verilmiştir. Yayınevinin basılı dergi aboneliği çok az olan üniversitelerde çapraz erişim oranları % 100' e çıkmaktadır. Türkiye' de basılı dergi sayısı çok büyük miktarlarda olan kurumlar için bu oran %17' lere kadar düşmektedir. Fakat 2001 yılında 15 üniversitenin abone olduğu Springer veritabanının ortalama çapraz erişim oranı %82 olarak belirlenmiştir, bu oldukça yüksek bir orandır.

Grafik 2

2001 Springer Üniversitelere Göre Çapraz Erişim Oranları

Kullanımı Etkileyen Özellikler

Kullanım istatistiklerinin sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanımı etkileyen birçok özelliğin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Bu özelliklerin aşağıdaki şekillerde sıralanması mümkündür;

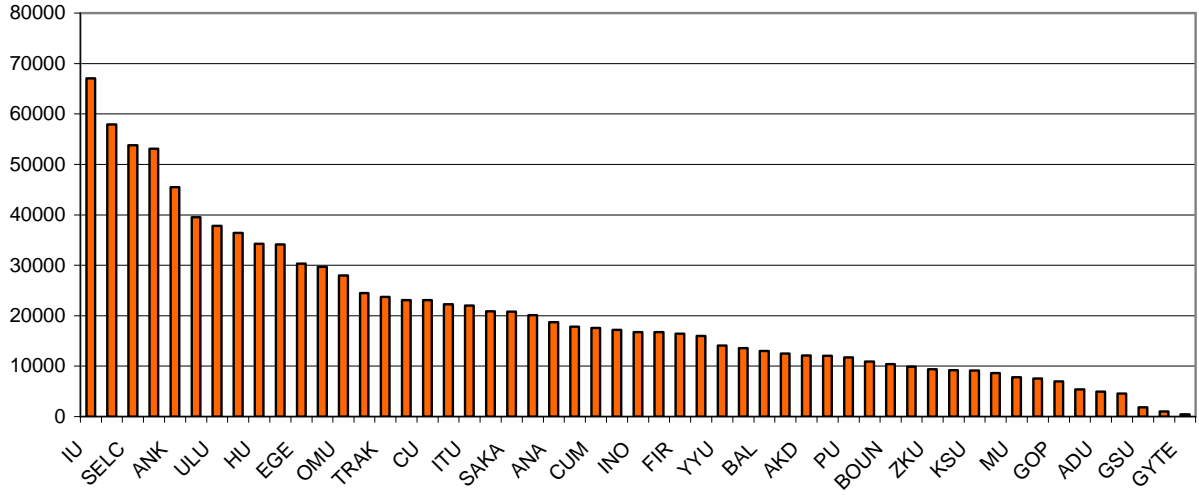
Üniversite/Kurumun Özellikleri:

Genel anlamda üniversitenin konumu ve faaliyet alanları elektronik kaynakların kullanımını etkilemektedir. Üniversiteler kullanıcı sayıları, teknik altyapıları, yayın sayıları, eğitim dili ve eğitim alanlarına göre gruplandırılabilir.

Türkiye’deki üniversitelere bu açılarından bakıldığında geniş bir yelpaze ile karşılaşılmaktadır. Grafik 3’de Türkiye’deki üniversitelerin öğrenci ve öğretim görevlisi sayıları (FTE) verilmektedir.

Grafik 3

Türkiye'deki Üniversitelere Göre Öğrenci/Öğretim Görevlisi Sayıları (FTE)

Benzer bir dağılım, üniversitelerin yayın sayıları ve bilgisayar teknik altyapıları için de geçerlidir. Üniversite yayın sayıları kullanım ile birbirlerinin neden/sonucu şeklinde ilişkilendirilebilir. Teknik altyapı konusunda ise en önemli konu olan ağ kapasiteleri ve Internet’ e bağlı bilgisayar sayıları gibi olanaklar konusunda üniversiteler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Elektronik kaynakların kullanımının üniversiteler arasındaki bu farklılıklarla ilişkisi ve yayın etkinliğine etkisinin önümüzdeki yıllarda araştırılması gerekmektedir.

Üniversitenin eğitim ve araştırma alanları ile eğitim dili kullanımı etkileyen diğer önemli özelliklerdir. Veritabanı aboneliklerinin üniversitenin eğitim ve araştırma alanları ile ilişkili olması gerekmektedir. Abonelik öncesinde sağlanan deneme erişimi sonrasında kullanıcılardan alınan bilgiler bu konuda kütüphanecilere yardımcı olan en önemli verilerdir.

Eğitim dili İngilizce olan üniversitelerin sayısı ise özellikle üniversitenin türüne (devlet/vakıf) göre farklılık göstermektedir. Türkiye’deki vakıf üniversitelerinin % 95’ i İngilizce eğitim vermekte olup bu oran devlet üniversiteleri için % 6 civarındadır.⁹

Veritabanı Özellikleri

Kullanım ölçümlerinde veritabanının kullanıcıya sağladığı tüm özellikler değerlendirilerek veritabanının etkinliği ölçülmelidir. Veritabanı değerlendirme ölçütlerinin en önemlisi veritabanının kapsamıdır. Kapsam içerisinde hem veritabanının içerdiği konular, hem de dergi sayısı ele alınmalıdır. Veritabanının genel içerikli olup birçok araştırma alanını kapsıyor olması ve daha fazla kullanıcıya hitap etmesi kullanımı arttırmaktadır. Sadece belirli bir konuya yönelik veritabanları ise kısıtlı bir kullanıcı grubu tarafından kullanılacağından kullanım oranı daha düşük olacaktır.

Veritabanının içerdiği dergi sayısı ve hangilerinin hakemli dergi olduğu ve tüm dergilere hangi yıllara kadar geriye dönük olarak erişim sağlandığı kullanımı etkileyen diğer önemli ölçütlerdir. Ayrıca geriye dönük sayıların iyi indekslenmiş olmasına dikkat edilmelidir.

Veritabanının kullanıcıya sağladığı çok önemli özelliklerden birisi olan çapraz referans özelliği, taramanın genişletilmesi ve daha fazla kaynağa erişimin sağlanması açısından çok önemlidir. Makalenin referans künyesindeki makalelere tam metin erişimi sağlayan bu özellik sayesinde aranan konu ile ilgili diğer dergilerdeki makalelere erişim sağlanmaktadır. Veritabanının çapraz referans özelliği taşıyıp taşımadığı ve bu özelliği ile hangi veritabanlarına, dergilere ve kaç kayıda erişim sağlandığının belirlenmesi kullanım miktarının değerlendirilmesi için gerekmektedir.

Kullanıcının bilgiye erişimini kolaylaştıran veritabanı tarama özellikleri ve tarama özellikleri ile ilgili çeşitli seçeneklerin sunulması kullanımın artmasına neden olan diğer etkenlerdir. Kullanıcının konuya, yazara, makale ismine, anahtar kelimeye, tam metin makaleye , dergi ismine göre tarama yapabilmesi ve bu taramalar için basit veya ileri düzeyde ve hızlı tarama olanaklarının kullanılması, AND OR NOT operatörlerinin kullanılabilmesi kullanımı kolaylaştırarak bilgiye erişimi hızlandıran ve dolayısıyla kullanımı arttıran özelliklerdir.

Veritabanlarında bulunan uyarı hizmeti (alerting services) ve önce elektronik (online first) gibi seçenekler kullanımı oranlarını arttıran özelliklerdir. Tablo 4' te bazı veritabanlarının içerdikleri dergi sayıları, geriye dönük erişim yılları ve diğer özelliklere ait bilgiler bulunmaktadır. Özellikle IOP, IEEE ve ACM gibi belli bir konuya yönelik veritabanları az sayıda dergi içermektedirler. Çeşitli yıllara ait geriye dönük erişim sağlayan veritabanlarının kullanım istatistikleri için ise geriye dönük her bir yılın kullanım istatistikleri değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır.

Tablo 4

Veritabanları ile İlgili Özellikler

Veritabanı	Dergi Sayısı	Yıllar	Çapraz Referans	Uyarı Hizmeti
Science Direct	1200	1998-	C	A
Ideal	174	1999-	C	A
IOP	36	1990-	C	
Springer Link	487	1993-	C	A
Kluwer Online	750	1997-		A
ACM	35	1985-	C	
IEEE	116	1998-	C	
Blackwell	585	1996-	C	A

Kullanıcı Hizmetleri

Elektronik bilgi kaynakları ile birlikte kullanıcıya verilen hizmetlerde de değişim meydana gelmiş, elektronik ortamdaki bilgi kullanımı ile ilgili kullanıcı hizmetlerinin geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Elektronik ortamdaki bilginin kullanıcıya en etkin şekilde ulaştırılabilmesi için kütüphanelerdeki kullanıcı hizmetlerinin yeniden yapılanması gerekmektedir. Kullanıcı Hizmetleri kapsamında öncelikle kullanıcının elektronik bilgi kaynakları konusunda bilinçlendirilmesi ve haberdar olmasını sağlayan duyuru hizmetlerine öncelik verilmesi, duyurunun erişeceği kitlenin belirlenmesi önem taşımaktadır. Duyuru Hizmetleri genel olarak tüm üniversite veya kurum bazında yapılabileceği gibi gerekli bilginin verilebileceği daha özel bir grup seçilerek daha ayrıntılı bilgi vermek şeklinde de yapılabilmektedir. Duyuru Hizmetleri'nde gerekli bilgilerin mümkün olduğunca kısa, öz ve anlaşılır şekilde kullanıcıya sunulması, bu bilgilerin elektronik kaynağın kapsamı, özellikleri ve fonksiyonları ile ilgili her türlü bilgiyi içermesi gerekmektedir.¹⁰

Duyuru Hizmetleri'nde diğer değerlendirilmesi gereken faktör duyuruların doğru zamanda yapılmasıdır. Özellikle deneme erişimleri gibi kısa süreli erişimlerde bu özelliğe çok dikkat edilmelidir. Duyurunun erişim sağlanmadan hemen önce yapılması ve erişimin başlangıç ve bitişi ile ilgili ayrıntılı bilginin kullanıcıya sunulması gerekmektedir.

Elektronik bilgi kaynakları ile ilgili kullanıcı hizmetlerinden bir diğeri olan kullanıcı eğitiminde kullanıcıya yüzyüze eğitim verilmesinden çok elektronik ortamda web üzerinden eğitim verilmektedir. Kullanıcı eğitiminde sanal ortamda kullanım ve bilgiye erişim için gerekli bilgiler verildiği gibi kullanıcı hakları ve kullanım kısıtlamaları ile ilgili bilgiler de verilmektedir.

Kullanıcı Hizmetleri'nde kullanımın kolaylaştırılması ve artırılması açısından üniversite/kurum bazında gerekli bağlantıların sağlanması gerekmektedir. Web ortamında elektronik kaynakların sınıflandırılması kullanıcının aradığı bilgiye kolayca erişimini sağlamaktadır. Genel anlamda elektronik kaynakların türüne göre sınıflanması gerekmektedir. Bu sınıflamada elektronik kaynaklar; bibliyografik veritabanları, tam metin veritabanları, elektronik kitaplar, referans kaynakları, sözlükler v.b şeklinde yapılabilir. Daha ayrıntılı düzeyde ise elektronik kaynakların alfabetik, konu başlıkları altında ve yayınevlerine göre sınıflandırılarak elektronik ortamda hizmete sunulması gerekmektedir. Ayrıca web üzerinden elektronik kaynakların anahtar kelime, dergi adı, konu başlığı v.b. ye göre tarama yapılarak erişilebilmesi kullanıcıya sunulan kullanım kolaylıklarından bazılarıdır.

Süre

Kullanıcıların elektronik kaynaklar hakkında bilinçlendirilmesinin kullanıma büyük bir etkisi vardır. Kullanıcının sisteme adapte olarak bilinçlenmesi 6 ay ile 3 yıl arasında değişmektedir. Bu süre içerisinde belirlenmiş zaman aralıklarında istatistik verilerinin elde edilmesi gerekmektedir. Standartlaşma ile ilgili çalışmalar yapmış birçok organizasyon tarafından aylık kullanım istatistikleri alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Aylık alınan istatistik bilgilerinde artış ve azalmaların belirlenmesi ve bu miktarlar arasındaki değişim oranlarının ne kadar olduğu ve bu değişim farklılıklarının ölçülmesi gerekmektedir.

Kullanım İstatistikleri Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bilgilerin Eksiksiz Olarak Sağlanması

Kullanım istatistikleri verilerinin değerlendirilmesi aşamasında bazı faktörlerin gözönünde tutulması gerekmektedir. Öncelikle edinilen kullanım istatistikleri bilgilerinin eksiksiz olması gerekmektedir. Fakat tam anlamıyla bu bilgilerinin edinilebilmesi elektronik kaynaklara farklı erişim şekillerinden dolayı oldukça güçtür. Elektronik kaynaklara doğrudan yayınevine ait veritabanından erişilebildiği gibi arayüz vasıtası ile de erişilebilmektedir.¹¹ Dergi bazında kullanım istatistiklerinde her bir derginin hem yayınevi altında hem de arayüz vasıtası ile erişim miktarları değerlendirilerek sonuç elde edilmesi gerekmektedir.

Standartların Belirlenmesi ve Karşılaştırılabilir Verilerin Sağlanması

Kullanım istatistiklerinin sağlanması ve yorumlanmasına yönelik standartların belirlenmesi konsorsiyum, kütüphane ve veritabanı bazında karşılaştırmalar yapılması için gereklidir. Elektronik

bilgi kaynaklarının değişime ve gelişime açık yapısı bu konuda planlama, kontrol ve yorum yapmayı zorlaştırmaktadır.¹²

Elektronik bilgi kaynaklarına ait standart ölçümlerin ve açıklamalı kullanım istatistiklerinin formüle edilmesi hem kütüphaneler ve kullanıcılar, hem konsorsiyum hem de yayınevleri açısından çok önemlidir. Dünyada önemli yayınevlerinin istatistik verileri karşılaştırıldığında birbirleri arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Genel olarak kullanım verileri ile ilgili standartlar belirlenirken kullanılan içerik (tam metin makale, bibliyografik kayıt, özet v.b.), aktivite (tarama, dergi içerik sayfası v.b) ve kullanıcı (IP bazında veya kullanıcı adına göre) hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmak amaçlanmaktadır.

Değerlendirmeye yönelik olarak kütüphaneci, yayınevi ve bu konu ile ilgili kuruluşların üzerinde anlaştığı bir yapının oluşturulması ve fikir birliğine varılması kaçınılmazdır. Bu şekilde belirlenen standart yapı ile değerlendirme yapma ve kaynakların etkinliğinin ölçülmesinde öncelikli faktörler belirlenmelidir. Örneğin bir elektronik kaynağın kullanım miktarı etkinliği ölçmek için yeterli midir? Erişilen kaynağa erişim şekli ne şekilde olmuştur? (Dergi içerik sayfasından, tarama yapılarak v.b) Tüm bu değerlendirmelerin yapılabilmesi için yukarıda bahsedilen üniversite ve veritabanı bazında kullanımı etkileyen özellikler de değerlendirilmelidir.

Uluslararası Örgütlerin Kullanım İstatistikleri Çalışmaları

Kullanım istatistikleri konusunda dünyada birçok organizasyon çalışmalar yaparak görüşler öne sürmüşlerdir. Bu çalışmalarda istatistikler konusunda standart rehber niteliğinde kaynaklar üretilmeye çalışılmış bununla beraber belli kütüphanelerin kullanım istatistikleri ile ilgili çalışmaları incelenerek kullanım ölçümleri konusunda gereksinimler belirlenmiştir. Kullanım istatistikleri ile ilgili olarak çalışmalar yapan uluslararası kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir:

ICOLC-Guidelines for Statistical Measures of Usage of Web-based Information Resources
<http://www.library.yale.edu/consortia/webstats.html>

ARL E-Metrics Project

<http://www.arl.org/stats/newmeas/emetrics/>

ISO-Revision of 2789 (library statistics) and 11563 (library performance measures)

<http://www.iso.org/iso/en/ISOOnline.frontpage>

NCLIS-Electronic Access and Use Related Measures

<http://www.nclis.gov./libraries/lsp/statistics/html>

NISO -Revision of Z39.7(Library Statistics)

<http://www.niso.org/>

PALS -Usage Statistics Working Group

<http://www3.oup.co.uk/central/pals>

COUNTER -Counting Online Usage of Networked Electronic Resources

www.projectCounter.org

ICOLC-Web'e Dayalı Bilgi Kaynakları Kullanımının İstatistiksel Ölçümü İçin Rehber

ANKOS' un da içinde bulunduğu 154 konsorsiyumun üye olduğu ICOLC (International Coalition of Library Consortia) tarafından Kasım 1998'de kullanım istatistikleri bilgilerinin tanımlanması ve bu konudaki taleplerin belirlenmesine yönelik standart açıklamalı bir rehber hazırlanmıştır. Aralık 2001' de güncellemesi yapılan bu kaynağın hazırlanmasındaki amaç konsorsiyum yöneticilerine ihtiyaçları olan bilgiyi sağlamak ve bilgi sağlayıcılarına bu konuda pratik bir çerçeve sunmaktır.

Bu kaynağa göre bilgi sağlayıcıları tarafından sağlanan istatistik bilgileri aşağıda belirtilen en alt düzeydeki talepleri karşılamalıdır:

- Yayınevine ait her bir veritabanı için kullanım istatistiği bilgilerinin sağlanması gerekmektedir. Bu bilgilerin kurum adına ve kuruma ait her bir IP numarasına göre alınması gerektiği gibi konsorsiyum düzeyinde alınmış toplam istatistik bilgilerinin de elde edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kullanıcılara özel olarak verilmiş verilere (ID, account no v.b.) göre istatistiki bilgilerin sağlanması gerekmektedir.

- Kullanım şekilleri olarak oturum (login) sayısı, tarama (search) sayısı, m n  seçim sayısı, tam içerik sayısı, görüntülenen  zet sayısı, A&I veritabanlarından görüntülenen atıf sayısı gibi bilgilerin aylık olarak ve yıllık toplu halde erişiminin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca geriye dönük olarak birkaç ayın toplamı veya diğer zaman aralıklarına göre istatistiki verilerin sağlanması gerekmektedir.
- Konsorsiyuma  ye her bir kurumun kullanım istatistikleri bilgilerine konsorsiyum yöneticileri tek bir erişim metoduyla erişebilmelidir. Ayrıca konsorsiyum dahilindeki bütün  ye kurumlarca konsorsiyuma ait kullanım istatistikleri görülebilmelidir. Kullanım raporları web'e dayalı interaktif rapor sistemi ile eşzamanlı olarak veya ayı takiben 15 gün içerisinde iletilmelidir. Kullanım istatistik verileri için tanımlama veya diğer açıklayıcı materyaller sağlanmalıdır.
- İstatistik bilgilerin sağlanması kullanıcı gizliliğinin sağlanması gerekmektedir. Kullanıcı gizliliği içerisinde tek bir kullanıcıya ait kişisel bilgilerin yanında kurum ve konsorsiyuma ait bilgilerin korunması gerekmektedir.

ARL E-Metrics Projesi

ARL E-Metrics Projesi istatistiklerin gelişimi ve performans ölçümü ile ilgili, ARL' ye  ye 24 kütüphanenin katıldığı bu konuda yapılmış en önemli ve temel çalışmalardan birisidir. ARL E-Metrics Projesi içerisinde kütüphanecilik alanında istatistik veriler ve ölçüm yapılması konusu ile ilgili 5 ayrı proje üzerinde çalışılmıştır. Bu projelerden birisi de elektronik ortamdaki bilgi kaynaklarının kullanım ölçümünün yapılması ile ilgili projedir. Bu ölçümün yapılması için kullanım ve kullanıcı çalışmaları, maliyet/yarar analizleri ve bilgi sağlayıcılar ile ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir. 2000 yılı Mayıs ayında başlayan proje 3 aşamadan oluşmaktadır:

2000 yılının Mayıs ayından Ekim ayına kadar süren ilk aşamada kullanım istatistikleri ile ilgili  ye kütüphanelerin bilgi düzeyleri ve bu konudaki deneyimleri üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Çalışma grubunda yer alan kütüphanelerin firmalardan sağladıkları kullanımla ilgili verileri proje çalışanları tarafından tür, format ve zaman aralıklarına göre analiz edilmiştir. Kullanım verilerini sağlayan firmalar ile proje çalışanları biraraya gelerek kullanım istatistikleri verilerinin türleri, açıklama ve yorumlaması ile ilgili olarak bilgi paylaşımında bulunmuşlardır.

2000 yılının Kasım ayından 2001 yılının Haziran'a kadar olan projenin ikinci aşamasında kullanım istatistikleri konusunda hangi verilerin toplanması gerektiği üzerinde çalışmalar yapılmış ve 5 ana grup altında 17 çeşit kullanım bilgisinin elde edilmesi gerektiği sonucu çıkarılmıştır. Bu bilgiler içerisinde kullanıcıların erişim sağladığı elektronik kaynaklar, elektronik kaynakların maliyeti, kütüphanelerin elektronik kaynaklarının hacmi, kullanım maliyeti, elektronik kaynakların diğer kaynaklara oranı ile ilgili bilgi edinmeye yönelik istatistik bilgilerinin edinilmesi gerekliliği belirtilmiştir.¹³

2001 yılı Temmuz-Aralık arasında projenin son aşaması olan üçüncü aşaması üzerinde çalışılmış, bu aşamada kütüphanelerin elektronik kaynaklara yatırımları ve bu kaynakların kullanıcı üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu aşamada istatistik verilerinin önemi ve elektronik kaynaklara ait ölçüm bilgilerinin ne şekilde hazırlanacağı ile ilgili açıklamalı bilgileri de içeren önerge niteliğindeki kaynağın oluşturulması sağlanmıştır.

COUNTER (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources)

Kullanım istatistikleri konusunda çalışmalar yapmış uluslararası bir girişim olan COUNTER elde edilmesi ve ölçülmesi gereken istatistik veriler ve bu verilerin açıklanmasına yönelik pratikte kullanılacak standart rehber niteliğinde bilgi kaynağı oluşturmaya amaçlamıştır. Kullanıcı aktivitelerinin doğru, tam ve standart ölçümünün yapılmasının hedeflendiği bu çalışmada kullanım raporlarının içeriği, zaman aralığı ve gönderim şekilleri üzerinde de durulmuştur. Daha önceden kullanım istatistiklerine yönelik çalışmalar yapmış olan ICOLC, ISO, ARL, NCLIS, NISO ve PALS gibi organizasyonların  ne sürmüş oldukları ilkelerde ortak noktanın bulunmasının amaçlandığı  alışma ARL (American Research Libraries), ASA (Association of Subscription Agents and Intermediaries), AAP (Association of American Publisher), NCLIS (National Commission on Libraries and Information Science), NISO (National Information Standards Organization), PA (Publishers Association), JISC (Joint Information Systems Committee), ALPSP (Association of Learned and Professional Society Publishers), UKSG (United Kingdom Serials Group) gibi organizasyonlar tarafından da

desteklenmektedir. üç zaman dilimine ayrılmış çalışmanın ilk aşamasında projenin başkanı ve yönetim grubu belirlenecek, ikinci aşamada yönetim grubu ve yayınevleri kütüphanelerden seçilmiş değerlendirmecilerin belirlediği pratikte kullanılması gerekli rehber niteliğindeki kaynağın taslağı hazırlanacaktır. Üçüncü aşamada ise kaynağın yayınlanarak kullanıma sürülmesi amaçlanmaktadır.

ANKOS Kullanım İstatistikleri

ANKOS kapsamında aboneliği devam eden veritabanlarından bazıları için yukarıda bahsedilen uluslararası organizasyonların belirlediği kullanım istatistiklerine uygun ayrıntılı düzeyde kullanım istatistikleri bilgilerine erişilebildiği gibi bazıları için çok yüzeysel bilgilere de erişilebilmektedir. ANKOS kapsamında aboneliği devam eden veritabanlarına ait kullanım istatistikleri ile ilgili bilgileri aşağıdaki şekillerde sınıflandırabiliriz;

Erişim Şekilleri

ANKOS kapsamındaki veritabanlarının kullanım istatistiklerine elektronik ortamda erişilebildiği gibi ANKOS Merkezi veya üye kütüphanelere belirli zaman aralıklarında gönderilmesi şeklinde erişim sağlanmaktadır.

Web üzerinden erişim sağlanan veritabanları Science Direct, Ideal, Blackwell, Kluwer-Online, Web of Science, Ebsco-HOST, Proquest ve Gale veritabanlarıdır. Bu veritabanlarına ait kullanım istatistiklerinde konsorsiyuma ait tek bir şifre ile tüm üyelere ait bilgilere erişim sağlandığı gibi her üye için belirlenmiş kullanıcı adı ve şifreleri ile her üniversiteye ait bilgilere ayrı ayrı erişilebilmektedir.

Bu veritabanları dışında kalan Springer, IOP, IEEE, Engineering Village ve MathSciNet veritabanlarının kullanım istatistikleri ise düzenli aralıklarla ANKOS Merkezi ve üye kütüphanelere gönderilmesi suretiyle erişilebilmektedir. Bu veritabanlarına ait bilgiler sadece ANKOS Merkezi'ne gönderildiği gibi ANKOS Merkezi ile birlikte üye kütüphanelere de gönderilmektedir.

İstatistiksel Veri Türleri

ANKOS kapsamında erişilebilen istatistik veri türleri ICOLC tarafından belirlenen standartlara uygun ayrıntılı düzeyde olabildiği gibi tek bir istatistiksel verinin sağlanması şeklinde de olabilmektedir.

ANKOS kapsamında aboneliği devam eden veritabanlarından en ayrıntılı düzeyde istatistik bilgi sağlayan veritabanı Science Direct'tir. Veritabanı kullanım istatistik bilgilerine her bir üye kendilerine verilen kullanıcı adı ve şifresi yolu ile web üzerinden erişebilmektedir. Veritabanı kullanımı ile ilgili olarak genel anlamda erişilen tam metin makale sayısı ve tarama sayısı yanında bu bilgilere ait ayrıntılara erişim sağlanabilmektedir. Erişilen tam metin makalelerin formatı (PDF, HTML, XML) ve bu makalelere erişim şekli (tarama sonucunda, dergi içeriği sayfasından v.b.) hakkında bilgi sahibi olunabileceği gibi tarama aktiviteleri (basit düzeyde, ileri düzeyde, hızlı) ve öz/indeks veritabanlarından yapılan tarama sayısı bilgileri edinilebilmektedir. Bunun yanında kullanıcı aktivitesine göre kullanım şekilleri hakkında bilgi verildiği gibi dergi bazında alınan istatistik bilgileri ile kütüphanenin aboneliği bulunan ve bulunmayan dergilere erişim oranı hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.

ANKOS kapsamında erişim sağlanan veritabanlarından genel düzeyde bilgi veren veritabanı olarak ISI-Web of Science ve Springer örneği verilebilir. Web of Science veritabanı kullanım bilgisi olarak oturum sayısı (Session) bilgisini sağlamakda Springer veritabanında ise dergi bazında tam metin makale kullanımı hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.

2001/2002 ANKOS Kullanım İstatistiklerinden Örnekler

ANKOS dahilinde aboneliği devam eden veritabanlarının kullanım istatistikleri ile ilgili olarak 2001 yılı ve 2002 için bazı çalışmalar yapılmış ve çeşitli amaçlara yönelik istatistik bilgileri elde edilmiştir. Yapılan çalışmalarda konsorsiyumun etkinliğini ölçmeye yönelik konsorsiyum bazında toplam kullanım istatistiklerinden, konsorsiyuma üye üniversiteler bazında kullanım istatistiklerine, maliyet analizlerinin yapıldığı her bir kullanımın maliyetinin hesaplanmasından dergi bazında kullanım istatistiği bilgisinin edinildiği çapraz erişim oranlarına kadar değişik amaçlara yönelik olarak kullanım istatistikleri ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Tablo 5'de 2002 yılında abone olunan veritabanlarının toplam kullanım istatistikleri bilgisi verilmektedir. 2001 yılından farklı olarak yeni üniversitelerin konsorsiyuma katılması

ve yeni veritabanlarına aboneliğin sağlanması ile kullanım miktarında büyük artışlar meydana gelmiştir. Her bir veritabanı için farklı zaman aralıklarında kullanım bilgilerine erişilmiştir. 2002 yılının yaklaşık sekiz ayında elde edilen bilgilere göre tam metin makale kullanım miktarı 1.324.907 olarak belirlenmiştir ki, bu rakam 2001 yılının tamamında kullanılan tam metin makale sayısı ile hemen hemen aynıdır.

Tablo 5

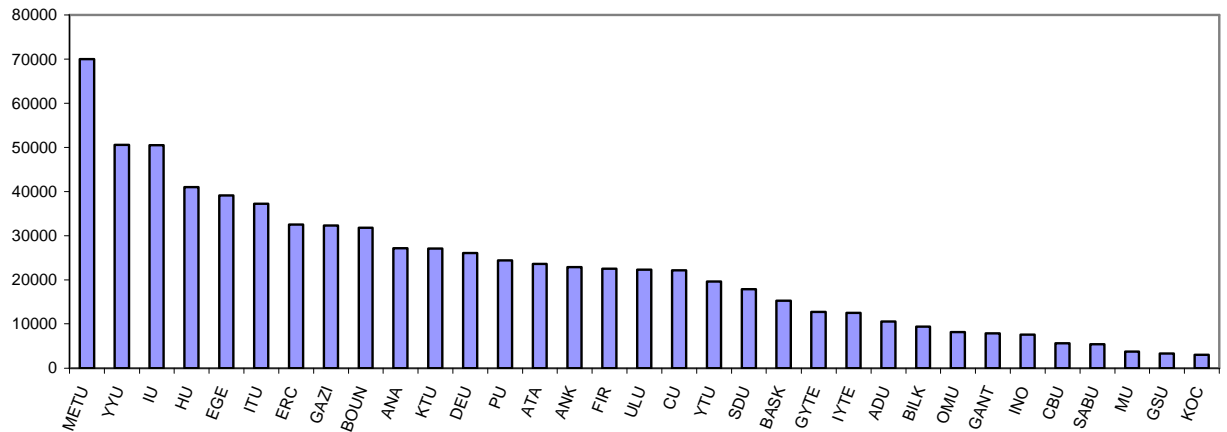
ANKOS 2002 Toplam Kullanım İstatistikleri

	Üye Sayısı	Tam Metin Kullanım	Tarama	Süre
Elsevier-Science Direct	36	745588		Ocak-Ağustos
Springer	27	145069		Ocak-Eylül
Institute of Physics	13	19944		Ocak-Eylül
IEEE	5	13943		Ocak-Ağustos
Blackwell	6	15492		Ocak-Ağustos
Academic Press-Ideal	6	12108		Ocak-Eylül
Ebsco	16	274175		Ocak-Ağustos
Proquest	29	85963		Ocak-Eylül
Gale	9	12625		Ocak-Nisan
ISI-Web of Science	31		557404	Ocak-Eylül
Engineering Village2	13		28540	Ocak-Eylül
AMS-MathSciNet	14		222150	Ocak-Haziran

ANKOS kapsamında aboneliği devam eden veritabanları ile ilgili olarak kullanım istatistikleri ile ilgili diğer bir çalışma abone olan her bir üniversitenin kullanımı ile ilgili çalışmalardır. Grafik 4' te Elsevier-Science Direct'in 2002 yılı içinde abone olan üniversiteler tarafından kullanımı ile ilgili bilgi verilmektedir. 2002 yılının Ağustos ayına kadar alınan istatistiklerde veritabanından toplam 745.588 tam metin makaleye erişim sağlandığı görülmüştür. Kullanımı en fazla olan ODTÜ' yü basılı abonelik sayısı çok kısıtlı olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi izlemektedir. 1.200 dergiyi içeren Elsevier-Science Direct veritabanı kapsamında geniş bir konu alanını içermekte ve Türkiye genelindeki üniversitelerde büyük ilgi görmektedir.

Grafik 4

Elsevier-Science Direct 2002 Tam Metin Makale Kullanım İstatistikleri

Ayrıca ANKOS kapsamında alınan kullanım istatistikleri bilgisi ile çeşitli maliyet hesaplamaları yapılarak üniversiteler arasında kullanıma göre maliyet karşılaştırmaları yapılabilmektedir. Tablo 6'da bu hesaplama ile ilgili bir örnek verilmektedir. Web of Science veritabanı fiyatlandırmasında öğrenci/öğretim görevlisi sayıları (FTE) ve kütüphane bütçeleri esas alınmakta ve bu esasa göre üniversiteler gruplandırılmaktadır. Tablo 6'da her bir grupta yer alan üniversitelerin toplam abonelik ücreti toplam kullanım miktarı ve her bir grup için ortalama maliyet hesaplaması verilmektedir.

Tablo 6

ISI-Web of Science 2001 Kullanım İstatistiklerine Göre Maliyet Analizi

Grup	Toplam Üniversite Sayısı	Toplam Ödenen Ücret	Toplam Kullanım	Ortalama Maliyet
1	10	267075	524985	0.508
2	5	84000	138483	0.606
3	2	29100	37982	0.766
4	7	44415	120625	0.368

ANKOS Kapsamında kullanım istatistikleri ile ilgili olarak yapılan diğer bir çalışma türü dergi bazında alınan istatistiklerdir. Tablo 7' de ANKOS kapsamında aboneliği devam eden IOP veritabanının 2001 yılında üniversitelere göre basılı aboneliği olan ve basılı aboneliği olmayan dergilere erişim oranı belirtilmektedir. Buna göre basılı abonelik miktarı çok yüksek olan Bilkent Üniversitesi' nde basılı aboneliği olmayan dergilere erişim miktarı % 44, basılı aboneliği az olan üniversitelerde % 98' e çıkmaktadır. Bu da özellikle konsorsiyum çalışmaları yolu ile elektronik ortamda erişimin üniversitelere olan katkıları hakkında fikir vermektedir.

Tablo 7

2001 IOP Dergi Bazında Kullanım Oranları

	Basılı Aboneliği Olmayan	Basılı Aboneliği Olan
Ankara Üniversitesi	100%	
Çukurova Üniversitesi	98%	2%
Sabancı Üniversitesi	93%	7%
Ege Üniversitesi	90%	10%
Hacettepe Üniversitesi	81%	19%
İTÜ	76%	24%
Gazi Üniversitesi	71%	29%
Boğaziçi Üniversitesi	59%	41%
Dokuz Eylül Üniversitesi	59%	41%
ODTÜ	58%	42%
Bilkent Üniversitesi	44%	56%

ANKOS Kullanım İstatistikleri Konusundaki Gelişmeler

ANKOS kullanım istatistikleri ile ilgili olarak 2001 ve 2002 yılları içerisinde yapılan ayrıntılı çalışmalar sonucunda veritabanları kullanım istatistikleri konusunda ne tür bilgiler verildiği ve yayınevlerinin bu konudaki eksiklikleri belirlenmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi konusunda yayınevleri ile irtibata geçilmiş ve konsorsiyumun istatistiki bilgiler konusunda istekleri iletilmiştir. 2002 yılı içinde bu konuda

iki önemli gelişme olmuştur. Bu gelişmeler konsorsiyum kapsamında aboneliği devam eden çok önemli veritabanları olan Springer ve Kluwer veritabanlarına aittir.

Kluwer: 2001 yılında toplam konsorsiyum bazında kullanım bilgisi veren yayınevi 2002 yılı için ICOLC standartlarına uygun veritabanına üye üniversiteler bazında kullanım istatistiği bilgisi vermektedir. Henüz tam anlamıyla işlerliğe kavuşmamış olan sistem konusunda ANKOS kapsamında yazışmalar sürmekte ve yeni sistemle ilgili yayınevine gerekli istekler iletilmektedir.

Springer: 2001 yılında her bir üyenin dergi bazında tam metin kullanım istatistiği bilgisi veren veritabanı 2002 yılında yine ICOLC standartlarına uygun daha ayrıntılı düzeyde kullanım istatistiği bilgisi vermek için hazırlık aşamasındadır. Konsorsiyum merkezi ve veritabanı sorumluları ile iletişim kurularak istatistik veri türlerinin belirlenmesi aşamasında olan Springer kullanım istatistikleri 2001 yılına oranla çok daha ayrıntılı düzeyde istatistik bilgisi sağlamayı amaçlamaktadır.

Ayrıca kullanım istatistikleri konusunda çok ileri düzeyde bilgi sağlayan yayınevlerinin kullanım istatistikleri bilgilerine yenilerinin eklenmesi suretiyle bu konuda gelişmeler kaydedilmektedir. Örneğin Science Direct veritabanının 2001 yılına oranla kullanım istatistikleri 2002 yılı için yeni özellikler eklenmiştir. Bu konu ile ilgili gelişmeler de web sayfasından "NEWS" kısmından edinilebilmektedir.

Bazı yayınevleri konsorsiyum kurulması amacıyla ANKOS üyelerine deneme kullanımı sundukları veritabanlarıyla ilgili istatistikler verebilmektedirler. 2003 yılında bazı konsorsiyum kararlarının alınmasında bu verilerden yararlanılmıştır. Önümüzdeki yıldan itibaren tüm yayınevlerinin deneme kullanım istatistiklerinin alınması yolunda çalışmalar sürdürülmektedir.

Bunların yanında kullanım istatistikleri ile ilgili standart ve sağlıklı bilgilerin sağlanmasına yönelik ANKOS Merkezi' nin çalışmaları devam etmektedir. Daha ayrıntılı düzeyde verilerin elde edilmesinin yanında açıklayıcı bilgilerin sağlanmasına yönelik olarak yayınevleri ile sürekli irtibat sağlanmaktadır.

Kaynakça

- ¹ Montgomery,C.H. "Measurement the Impact of an Electronic Journal Collection on Library Costs: A Framework and Preliminary Observations" *D-Lib Magazine*, 6:10(October 2000):1-12
<http://www.dlib.org/dlib/october00/montgomery/10montgomery.html>
- ² Wodward, H. Usage Statistics. Paper presented at the 3th e-COLC Conference, Helsinki, 30th November 2001. <http://www.lib.helsinki.fi/finelib/programme.html>
- ³ Blixrud,J.C. Measures for Electronic Use:The ARL E-Metrics Project. IFLA Satellite Conference, Loughborough,13-25 August 2002.
http://www.arl.org/stats/newmeas/emetrics/Blixrud_IFLA.pdf
- ⁴ International Coalition of Library Consortia (ICOLC) Guidelines for statistical measures of usage of Web-based informationresources.[Online].
<http://www.library.yale.edu/consortia/2001webstats.htm>
- ⁵ Luther, J. White Paper on Electronic Journal Usage Statistics. Washington, DC: Council on Library and Information Resources, 2000. <http://www.clir.org/pubs/abstract/pub94abst.html>
- ⁶ Shepherd,P. COUNTER:an international initiative. Paper presented at the 141st ARL Membership Meeting, Washington DC.,16-17 October 2002. <http://www.projectcounter.org/articles.html>
- ⁷ Sanville,T.J. Use of Electronic Journals in OhioLINK's Electronic Journal Center. Paper presented at 67th IFLA Council and General Conference, Boston, 16-25 August 2001
- ⁸ Keller, A. Print and Electronic Journal Usage Patterns:a Library Case Study by ETH Zürich. Paper presented at the 4th Science Direct Annual Conference, Amsterdam, 14-15 March 2002
<http://e-collection.ethbib.ethz.ch/show?type=inkonf&nr=122>
- ⁹ 2001-2002 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri, ÖSYM, Ankara, Yayın No:2002-2
- ¹⁰ Ören,Ç.,Batı,H. Elektronik Bilgi Kaynakları ve Hizmetler. Sunum. Kütüphanecilikde Yeni Gelişmeler Semineri, 38.Kütüphane Haftası, Ankara, 25-31 Mart 2002.
<http://swan.lib.metu.edu.tr/store/kutuphane.ppt>
- ¹¹ Nisonger, T.E. "Usage statistics for the evaluation of electronic resources". *Library Collections, Acquisitions and Technical Services* ,24 (2000) p.267
- ¹² Young P.R.Measurement of Electronic Services in Libraries:Statistics for the Digital Age. 63rd IFLA General Conference-Conference Programme and Proceedings, Copenhagen, August 31- September 5,1997. <http://www.ifla.org/IV/ifla63/63youp.htm>
- ¹³ Shim, W., McClure, Charles "Measuring Services, Resources and Use in the Networked Environment" *ARL Biomonthly Report* :210,1-4. <http://www.arl.org/newsltr/210/emetrics.html>